

hitközség elnöke lett. Fiai Pesten családot alapítottak, ő is odaköltözött, ahol meg is halt és eltemettetett.

Egyik fia hevesi Bischitz D.-nek leányát vette el és most nagybirtokos Ozorán, akinek leánya férjhez ment toronyi Fellner Sándor szfv. neves műépítészhez, aki a pénzügyminis-teriumi palotának sikerült építése jutalmául nemesítettetett.

Rudolf fia pedig a pesti rabbi unokáját, Wahrman Mórnak a pesti hitközség hajdani elnökének, az V. ker. orsz. képviselőnek nővérét vette feleségül, kinek egyik lánya férjhez ment Radó Vilmos, képz. igazgató és évek hosszú során át női képz. tanárához, neves paedagogiai író. Egyik fia Baumgarten leányt vett nőül.

Az egyik — Manó — mint szobrász halt meg Németországban család nélkül.

A XIX. sz. alatti óbudai születésű; családi neve Hellschein; neves kalligrafus; de legnagyobb érdeme: Pestre költözve megalapítója lett a pesti חיים חברה-nak, amely az anya-hitközség védnöksége alatt ma is működik.

A XX. sz. alatti bevándorolt Németországból, kékfestő volt Spiczer Gerzon gyárában. Jó módban élt és gyermekek nélkül halt meg.

A XXVIII. sz. alatti szintén rokonságban van a Machlup családdal; örökösei a világhírű Spiczer Gerzon kékfestő-gyárnak; szülei a szurdai Weiszoknak, jelenlegi tulajdonosai az említett kékfestő-gyárnak.

A XXIX. sz. alatti a B. B. Cholim egyesület régi פריסה adományozója családi neve: Kaufmann, Bonyhádról származott.

Budapest.

BATÓ J. LIPÓT.

BUDA 1684. ÉVI ÉS ÉRSEKÜJVÁR 1685. ÉVI OSTROMÁHOZ.

Egy régi, az itteni (Hildesheim) városi könyvtárban őrzött ujságban, a »Relations-Courier« (S. A. XIII. A. 3)¹⁾ 1694-iki évfolyamában találtam néhány érdekes közleményt,

¹⁾ Öt évfolyam van 1864-től 93-ig terjedő időből. L. »Bücherverzeichnis der Städtischen Bibliothek in Hildesheim. Ausgearbeitet von Robert Feldhaus, Hildesheim, Gebr. Gerstenberg, 1900, Sonder-Abteilung. (S. A.). Hildesheimisches,« 57. l.

amelyek *Buda* zsidóinak az európai török hatalom ezen legszélsőbb várának ¹⁾ a császári hadsereg által történt ostromoltatása alatt való viselkedésére vonatkoznak s amelyeket ezen folyóirat olvasói elé terjeszték.

Miután az 56. számban (jul. 11-ikéről) »Buda és Pest városok leírása és vázlata« közöltetett, ahol a tervezeten C) alatt a »vizi- vagy zsidóváros« ²⁾ is meg van jelölve, a 62. számban (aug. 1-éről) Bécsből jelentik jul. 30-án, hogy az ostromoltak semmit sem mulasztanak el s folytonos ágyúzással a puskaport nem kimélik. S ezen resistenciánál a zsidók nagyon is kooperálnak. A 64. számban. (aug. 8) találunk aug. 6-áról kelt bécsi jelentést, hogy »a zsidók, kik nagy tömegben gazdag kincscsel vannak Budán, a törökök mellett minden képzelhető ellenállást fejtenek ki.« A köv. 65-ik számban (aug. 12-ről) is jelentik Linzből aug. 12-én: »Magyarországból hallatszik, hogy Buda előtt igen véres fejek vannak, mert az ostrom alatt levők, (különösen a zsidók), keményen ellentállanak, amennyiben azok igen gazdagok és nem szívesen válnának meg vagyonuktól.« Ugyanígy szól 66. számában (aug. 15) az Elbstrohmból kelt közlemény, hogy a »zsidók és törökök mint kétségbeesett emberek védelmeznek, mert állami jogaikat és javaikat védik«; ellenben a 68-ik számában (aug. 22) van egy szintén »Elbstrohmból kelt aznapról szóló hír, mely szerint a zsidók a táborba küldött férfiak által kéretik a lotharingiai herceget, hogy »kimélje meg a város elfoglalásakor embereiket a kifosztástól s ők adnak neki tiszteletük jeléül hat tonna aranyat.« A köv. 69. számban (aug. 26) két jelentésre akadunk a budai zsidók magatartására vonatkozólag. Az egyik szerint »az ostromoltak, különösen a zsidók, akik nagy gazdagságukat védik, kemény ellenállást fejtenek ki,« sőt arra is kiterjed a jelentés, hogy »egy bizonyos zsidó fizeti az egész garnizont és lelkesíti a törököket.« E szám másik híre szerint, mely Bécsben, aug. 24-én kelt — míg az első jelentés Donaustrohm, aug. 25-éről való — a zsidók Budán azt ajánlották, hogyha a garnizon a felszabadításig

¹⁾ Kaufmann D. Die Erstürmung Ofens u. ihre Vorgeschichte sth., Trier, 1895., 24. l.

²⁾ Kaufmann ibid. 35. l.

tartja magát és hű marad a portához, úgy nemcsak a garnizon költségeit fizetik, hanem évente 30.000 forintot hajlandók fizetni.« A 70-ik szám (aug. 27) Bécsből jelenti, (aug. 30-áról!) hogy Budán már csak 3000 harczképes egyén van, akiket azonban a zsidók és a rácok (törökországi gazdag kereskedők) nagy ajándékokkal a további védelemre lelkesítenek. Ezenkívül hírül hozza, hogy »a lotharingiai herczeg megizente a budai zsidóknak, hogyha nem teszik le fegyvereiket és a törököket további kitartásra buzdítanak, a császár Ő Felsége el van határozva, hogy az összes zsidókat valamennyi örökös tartományából kiüzze és elpusztítsa.« A 82-ik számban (ökt. 10) találjuk azon hírt, hogy »egy foglyul esett zsidó megerősíti, hogy az ostromoltaknak eleségben és készletben nagy hiányuk van s egy font lóhus ára 6 garas¹⁾ s így az erősség nem igen tarthatja már magát sokáig.«

Mint ismeretes, Buda ostroma 1684-ben a császári sereg visszavonulása folytán véget ért és csak 1686. szept. 2-án hullott le erről a várról a félhold.

Megjegyzendő, hogy egy másik »Nordischer Mercur« cz. ujságban, mely szintén megvan az itteni városi könyvtárban (S. A. XIII. Ab)²⁾ az 1685. évfolyam 58-ik számában van egy hír az érsekujvári erősségre vonatkozólag, amely szerint »Oppenheimernek,³⁾ a zsidók fejének (Bécsben) megparancsoltatott, hogy vásároljon 1000 rőf durva vásznat, amellyel különféle dolgokat, mint pl. zsákokat és más efféléket, a támadásnál szükséges dolgokat készítsen, amiről Olmützba kellett írnia.« Érsekujvár erőssége ez év (1685) aug. 19-én került a császáriak kezére.

Hildesheim.

DR. LEVINSKY A.

¹⁾ Az akkori budai drágaságról l. Kaufmann i. h. 35. és מנלה אובין (héber rész) 13. lap.

²⁾ Az 1685. 88., 93. évfolyamok vannak meg. V. ö. Feldhaus i. h. 57. lap.

³⁾ Ez Oppenheimer Samuel. L. The Jewish Encyclop. IX. 419. (arczképével.) Az ttani »bibliografia« kiegészítendő a következőkkel: Kaufmann Samson Wertheimer 1, s köv., Urkundliches stb.; továbbá Löwenstein, Geschichte der Juden in der Kurpfalz 87. és 1. jegyz.; Levinsky, Löwenstein lapjában. »Blätter für jüd. Gesch. u. Literat.« (az »Israelit« melléklete) 2. évf., 63. l., 6. jegyz.